

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИКИ

УДК 802.0:82.035

І.В. МАЛИНОВСЬКА,
*кандидат філологічних наук,
професор кафедри англійської філології і перекладу
Київського інституту перекладачів*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛОМОВНОГО ФІЛОСОФСЬКОГО ДИСКУРСУ

У статті постулюється необхідність вироблення специфічної методології дослідження англомовного філософського дискурсу. Розглядається низка підходів, актуальних з урахуванням різноманітності останнього. Обґрунтовується релевантність застосування функціонально-семантичного, структурного, когнітивного, синергетичного, феноменологічного та інших підходів і методів, які може бути залучено в кожній окремій ситуації дослідження.

Ключові слова: сучасний англомовний філософський дискурс, методологія, методи лінгвістичного аналізу, методологічний комплекс.

Дискурс філософії містить у собі все розмаїття складностей, яке тільки може являти собою об'єкт лінгвістичного дослідження: невизначеність меж і термінології, відсутність одноманітної організації тексту, змішування строгих і розпливчастих композиційних форм, розмитість (а іноді й відсутність) термінологічних дефініцій, імплікаційність підтексту, насичена ідіалектність, поліжанровість, що наближає цей дискурс до художнього, поетизм, логіцизм, алюзійність і метафоричність, гра мовою і смислами і, врешті-решт, – свідома та несвідомо кодованість та ще багато іншого, що розглядалося нами у попередніх публікаціях, присвячених загальним характеристикам філософського дискурсу та складностям його ідентифікації [7].

Гіпотеза авторки про нелінійність і поліфонічність англомовного філософського дискурсу, висунута у попередніх роботах, знайшла теоретичне підтвердження і термінологічну завершеність у ґрунтовному міжнародному проекті з дослідження проблем подолання термінологічних неперекладностей [5]. Аналізуючи філософську мову, автори «Європейського словника філософій» посилаються на головний чинник її гетерогенності: «Говорити про єдину «європейську філософію... так само парадоксально, як говорити про єдину «європейську мову». У першому наближенні, з метою забезпечення взаєморозуміння доводиться, певна річ, звертатися й до того, й до іншого: при цьому роль першого виконує певний набір «загальноєвропейських» філософських концептів, а роль іншого – колись латина, нині ж особлива «нейтралізована» версія англійської мови, яка змушено платить за інтернаціоналізацію власним оштучненням. Але подальше заглиблення відкриває за філософською єдністю множини мовно-світоглядних унікальностей – які разом складають уже не Універсум, а Мультиверсум [5, с. 8]. Подібна думка висловлюється і у філософському розділі Стенфордської енциклопедії: «The term «continental philosophy», like «analytic philosophy», marks a broad range of philosophical views and approaches not easily captured in a definition» [13]. Основою кожної з численних європейських філософій є набір не універсальних, а цілком унікальних філософських концептів, які повною мірою розкривають своє смислове ба-

гатство лише у рідному для них мовному оточенні (наприклад, англійському), але у ході свого історичного становлення частково вбирають у себе також і смисли інших споріднених концептів, що існували чи досі існують в інших європейських філософських мовах.

Сказане вище про мови європейських філософій цілком справедливе й щодо конкретних національних мов. Специфіка існування глобального філософського дискурсу як роз'єднаної єдності коріниться у специфіці формування кожної окремої національної філософської традиції, яка, у свою чергу, розвивається як множинність підходів, течій, напрямів, шкіл, концепцій, кожна з яких користується своїм унікальним (хоча й не обов'язково ізольованим) концептуальним комплексом. Щоб отримати у першому наближенні уявлення про логіко-теоретичну і концептуальну мережу, в якій існує англословний філософський дискурс (через невеликий обсяг публікації обмежимося британським і американським інтелектуальними просторами), необхідно, як і у випадку будь-якого іншого професійного дискурсу, окреслити галузь, комунікацію якої він забезпечує.

Для забезпечення системності подальшого дослідження, спробуємо вдатися до певних узагальнень щодо логіко-концептуального поля професійного англословного філософського дискурсу, спираючись на усталені серед професійної філософської спільноти погляди щодо системи філософських вчень, яка склалася на сучасному етапі її розвитку, хоча й за певної умовності жорсткої класифікації філософії не тільки як науки, але й у цілому. ХХ ст. відзначилось новими напрямками в межах британської філософської традиції і, перш за все, аналітичною філософією. «Повстання» проти царювання ідеалізму розпочали видатні постаті Г.Е. Мур і Б. Рассел. Втім, і напрям аналітичної філософії не є одноманітним: Г.Е. Мур разом із іншими представниками Блумзберзької групи, започаткував етичний нон-натуралізм, а його сучасні послідовники – Д. Патріф, К. Поппер, К. Макджінн, П.Ф. і Г. Строусони – займаються проблемами метафізики, філософією мислення, логікою та філософією мови. Дещо осторонь загального напрямку британської філософської думки розвивалась моральна і політична філософія (Р.А. Ейр та А. Макінтайр). Втім, останнім часом знані британські філософи здебільшого зосереджуються на філософії релігії (Ентоні Флю, С.С. Льюїс, Дж. Хік) [13].

Лише в межах напрямку аналітичної філософії сьогодні співіснують: когерентизм, компатибілізм, контекстуалізм, дефляціонізм, безпосередній реалізм, епіфеноменалізм, інкомпатибілізм, жорсткий детермінізм, лібертаріанізм, екстерналізм, функціоналізм, інтерналізм, логічний атомізм, логічний позитивізм, натуралізм, неопрагматизм, філософія простої мови, неопрагматизм, нон-когнітивізм, емотивізм, експресивізм, партикуляризм, фізикалізм, квентизм, реабілізм, науковий реалізм, субстантивний дуалізм, верифікаціонізм, етика цінностей тощо.

Така ж різноманітність спостерігається і в американській філософії, яка, підтверджуючи своє спільне із британською коріння, розвивається частково у близьких до британської напрямках: філософії розуму, філософії мови, філософії науки (Хіларі Путман, Д. Девідсон, Дуглас Гофстадтер, Дж. Серль, Патрісія та Поль Черчленди і навіть Н. Хомський, якого західна традиція відносить і до філософів), втім особливо опукло вона проявляється у прагматизмі (Дж. Дьюї, У. Куїн, К. Уест, С. Хаак), а також філософії політики і права (Р. Дворкін, Р. Познер) [13].

Чи впливає з такої множинності англословних філософій, термінологічних систем і стилів філософствування, виходячи з відомого постулату про те, що матеріал породжує метод, необхідність виробляти спеціальну методику аналізу в кожному окремому випадку? І чи будуть прийнятними методи, які є плідними для логіко-філософського тексту з його багатим математичним апаратом, для вивчення мови тексту, наприклад, з моральної або релігійної філософії? Чи можна взагалі вважати філософський дискурс тотальною єдністю, чи це є умовна назва для зібрання не пов'язаних один із одним ідіолектів?

Для характеристики текстів англословних філософів як таких, що об'єднані у систему, або таких, що створюють її, було здійснено розпізнавання смислів текстів, що аналізуються, із застосуванням тезаурусного методу, який дозволяє описати певний фрагмент реальної дійсності у статичній шляхом репрезентації як самого предметного поля, так і відношень між ним та іншими полями. Розвиток базових філософських понять, що традиційно розроблялись британською класичною філософією, наприклад, буттєвості (*being*), істини (*truth*),

персональності (*personality, individuality*), пізнання (*cognition*), розуміння (*understanding*) тощо, відбувається і в сучасній гуманітарній традиції англомовного світу, оскільки всі поняття класичної британської та американської філософії ХХ ст., продовжуються й у сучасній науковій традиції ХХІ ст. Історія цих понять продовжується і розвивається, оскільки у сучасному слововживанні й у філософській рефлексії зберігаються «матриці» вищезазначених понять. Так, у політичній філософії і філософії права для поняття «особистості» це виявляється у вельми слабкій актуалізації правового значення «особи» (*person, individual, physical person*), з іншого, – у сполучуваності *personality/individual society, egoistic personality, private person*, з іншого боку, – у переважній сполучуваності «особи» (*person*) із «суспільством» (*society*), «громадою» (*community*) на противагу «еґоїстичному» (*egoistic*) і «приватному» (*private*) [17, с. 7, 11, 31, 65, 124, 160, 166, 170]. Така ж спадкоємність спостерігається і щодо понять «буття» та «екзистенція» [16, с. 6–20]; пізнання (*cognition*) і розуміння (*understanding*) [16, с. 201–209], «істина» (*truth*) і «знання» (*knowledge*) [19].

У вищезгаданих попередніх публікаціях ми, здійснивши функціонально-семантичний, когнітивний та стилістичний аналіз текстів кількох британських і американських філософів, що належать до різних напрямів і шкіл, дослідивши комунікативно-прагматичні особливості цих текстів [8], довели, що існують загальні дискурсивні параметри корпусу англомовних філософських писемних творів. Тобто філософський дискурс може розглядатися як єдина комунікативна, концептуальна і мовленнєва сутність, а його аналіз усталеними методами лінгвістичного аналізу матиме об'єктивний характер. Кожний дискурс окремої філософії, розвиваючись в умовно автономному режимі, з усіма трансформаціями й відмінностями концепцій, стилів, об'єкта дослідження, є складовою частиною інтелектуального простору англомовної філософії, завдяки чому аналіз розвитку кожного з них дозволяє по-новому осмислити діалектику сучасної мови філософії.

Втім, англомовний філософський дискурс виступає як формально немаркована система. Отже, є підстави зробити висновок про певні межі застосування системного аналізу і доцільність звернення на додаток до новітніх підходів, вироблених для таких нелінійних відкритих дисипативних систем, якою є філософський дискурс. На одному з таких підходів, а саме лінгвосінергетичному, ми зупинимося детальніше, оскільки його плідність вже було доведено в україністиці при дослідженні поетичного тексту [10], тим більше, що значний корпус філософських текстів і за сутністю породження, і за формальними ознаками містять компоненту поетики [Азарова, с. 9–12; Witgenstain, с. 24].

Наведемо фрагмент із книги одного з видатних американських філософів сьогодення П. Вудрафа: «Reverence» «*The great trees have been alive on these hills for centuries. They rise on strong bases to great heights, they are homes to many creatures, they bear clouds of greenery above and provide dense shade below. Like everything that calls for reverence, the trees are in an important sense beyond our understanding. We do not know what will happen when they are cut, and we cannot expect to be able to control all of the consequences of cutting them. No farmers can cultivate such trees; even if humans could live long enough, they could not duplicate the conditions under which this forest came to be/ but these trees will be felled and then peeled, sliced, or chipped into the materials for homes that will probably be demolished in less than a human lifetime to make way for new construction. And why not? Trees must be cut and will be cut. Why not these?*» [20, 23–24].

Цей уривок є типовим для стилю і способу філософствування, репрезентованого у тексті згаданої монографії П. Вудрафа, що присвячена проблематиці моральної філософії. Розділи монографії написані у формі філософського есе. Предмет роздумів автора не зображений імпліцитно: розповідаючи про дерева і наміри фірми-забудовника розчистити будівельний майданчик, філософ розмірковує про втрату сучасною людиною поваги до живого. Динаміка розгортання тексту уповільнена, відповідаючи темпу неквапливого роздуму, часом включаючи елементи запису потоку свідомості; чи не дві третини всього тексту монографії є описами (пейзажів, людей, сімейних ситуацій, міст тощо). Усі стильові ознаки художнього тексту: ритмічні повтори, метафоричність. Спрошеність синтаксису, неспішність розгортання тексту, ритмічні повтори, метафоричність та інші елементи художнього стилю, як і заключне риторичне питання надають тексту емоційного характеру особистої скорботи з приводу неможливості зупинити мінливість часу, зберегти традицію і навіть читачеві відповід-

не відчуття неминучої втрати і безсилля. Цим філософ прагне шокувати читача, викликати у нього інтелектуальний і дійовий протест проти знищення живого, індоктринувати (або відродити) у його свідомість поняття моральної поваги.

Подібність філософської мови до мови образів надихнула Г.-Г. Гадамера на такі висновки:

Між філософією та поезією існує загадкова близькість... Тож питання у тому, чому і яким чином, мова, що є єдиним засобом передавання як думки, так і образу, примудряється зводити до загального знаменника те, що є для них спільним, і те, що їх відрізняє, – це дуже старе питання. Очевидно, що подібне зведення до загального знаменника має місце не у процесі буденного вживання мови, в якому спорідненість думки та образу посилюється та навіть не доходить до їх взаємного накладання. Будь-яка мова дійсно має здатність постійно звертатися як до образу, так і до думки. Звичайна людська мова, проте, здобуває притаманну їй розумну визначеність та однозначність з причини життєвого зв'язку, з яким вона, виявляється, зрощена завдяки ситуації чи адресату. Таким чином, слово, що його вимовлено у зв'язку з конкретною дією, не замкнене на собі; воно взагалі «не замкнене», а являє собою перехідний момент до змісту сказаного. Нічого не змінює і письмова фіксація подібної мови [3, с. 116–117].

Втім, у межах філософського дискурсу розповсюджений і інший стиль, строгий і логічний, що повною мірою відповідає ознакам науковості. Дискурсивне розгортання багатьох філософських творів англословного світу відповідає загальним принципам породження наукового твору. Просування автора по такому розгортанню реалізують певні науководослідні дії. Перформативна схема є у науковому викладі не тільки способом подання нового наукового знання, але й способом його доведення. Вона експлікує хід дослідження, перехід від умов і посилок до наслідків, шлях отримання нового знання, спосіб виведення його з наявного знання та ін. Тобто це прийом викладу разом із наведенням доказів. Такий прийом дозволяє адресату пройти «такий же» шлях дослідження, що й автору, перевірити спосіб отримання знання і впевнитися в його обґрунтованості. Специфіка філософського мовленнєво-мисленнєвого твору визначається лише більшим акцентом на рефлексивні та інтроспективні елементи пізнання, які не можна однозначно маркувати як «науководослідні дії» [9, с. 54–56].

Прагматична комунікативна спрямованість форм наукового філософського мовлення, на відміну від природного мовлення, є наданням інформації про виявлення та експлікацію прихованих сторін рефлексивної діяльності мислення, що репродукує необхідні зв'язки, якісні та кількісні стани буття. Рефлексивний план філософського мовлення задається тим, що у понадфразових єдностях, які виражають форми мислення певного рівня, створюються два рівні плану змісту: вербалізоване відображення свідомістю фактів реальної дійсності та вербалізоване відображення діяльності самої свідомості. Темпоральні, локальні та каузальні координати у понадфразових єдностях філософського тексту модифікуються та відображають достовірність співвіднесеності суб'єкта та предиката теми або реми понадфразової єдності. Перший відповідає фактам реальної дійсності або фактам свідомості, а другий – оцінці суб'єктом мовлення цих фактів.

Наочними прикладами такого роду текстів є наведені нижче уривки:

«(1) *The concept of personal action is an essential adjunct to the concept of a person, for, as we have seen, it is only on the personal level that explanations proceed in terms of the needs, desires, intentions and beliefs of an actor in the environment. Beyond this, the concept of action plays a critical role in our notions of responsibility and punishment. (2) It is well worth detailed elucidation, therefore, and all the more so because once again the traditional views of international action will be seen to founder on a failure to make clear the distinction between the personal and sub-personal levels of explanation. (3) The first step is to characterize the class of intentional actions, and since this task has been brilliantly executed by Miss Anscombe in Intention, I can do no better than to give a précis of her analysis, making a few alterations along the way*» [16, с. 184].

Стиль наведеної вище понадфразової єдності без будь-яких застережень може бути охарактеризовано як нейтрально-науковий: у тексті міститься багато маркерів наукового дискурсу на лексичному, синтаксичному і композиційному рівнях, а наявність експресив-

них одиниць продиктована лише етикетом наукового дискурсу. Зв'язок речень не є довільним, системообумовленим і підпорядкований загальній спрямованості мовленнєвого висловлювання, яка, у свою чергу, підпорядковується розвитку логіки мислення у рефлексивній формі. Зміст понадфразової єдності розчленовується на три компоненти. Перший – тема понадфразової єдності. Таке притаманне викладу саме у науковому тексті з його чіткою орієнтованістю на виконання певного комунікативного завдання. Перший компонент складається із двох речень, в яких тема виражає вихідне судження або тезу умовивід і є судженням автора про факти реальної дійсності (або ідеалізовані наукові об'єкти). Наступний компонент містить додаткові аргументи на користь достовірності інформації про значущість теми і має причиново-підтвердний характер. Перший і другий компоненти пов'язані між собою ланцюговим зв'язком: дейктичною заміною «*the concept of personal action*» – «*it*» та експліцитно представленою міжфразовою зв'язкою «*therefore*» із семантикою каузальності як ще одного підтвердження достовірності інформації компонента (1). Згадування у компоненті (3) імені дослідниці та її твору ще більше розширює дискурсивний план і вводить реципієнта в контекст однієї з теорій сучасної прагматики, на підтримку якої формулюється теза, що є темою цієї понадфразової єдності. Втім, цей компонент містить також і приховану полеміку, про маніфестує іменник «*alterations*» у множині.

Ще більш строго науковим, навіть формалізованим, виглядає уривок із тексту, присвяченого поняттям логіки: «*Whenever an argument that takes a reasoner from p to q is valid, it must hold independently of what he happens to know or believe about the subject matter of p and q. The only other source of the certainty of the connection between p and q, however, is presumably constituted by the meanings of the terms that the propositions p and q contain. These very same meanings will then also make the sentence «If p, then q» true irrespective of all contingent matters of fact. More generally, one can validly argue from p to q if and only if the implication «If p, then q» is logically true–i.e., true in virtue of the meanings of words occurring in p and q, independently of any matter of fact. Logic may thus be characterized as the study of truths based completely on the meanings of the terms they contain*» [13].

Наведена понадфразова єдність повною мірою вибудована відповідно до жорстких законів логіки наукового дослідження і є трикомпонентною семантико-синтаксичною структурою замкненого типу із типовими для наукового тексту видами зв'язку між компонентами – посилка / аргумент / висновок.

Ураховуючи цю традицію наукового письма, інший видатний філософ – Ж. Дерріда, відміну від Л. Вітгенштейна і Г.-Г. Гадамера, застерігав проти перебільшення значення поезики для філософської мови. Наведемо уривки з його листування із колегою: «Ви неодноразово висловлювали думку, що перш ніж переходити до думки, що породжує його, філософський текст повинен прийматися як такий. Тим самим Вас було приведено до прочитання філософських текстів тим же самим оком, що і текстів, що зазвичай розглядаються як «літературні», і до включення цих останніх у філософську проблематику» [4].

Філософ ставить питання, чи є якийсь специфічно-філософське писання, і чим воно відрізняється від інших форм писання? Відповідь така: «...я ніколи не уподібнював так званий філософський текст тексту так званому літературному. Мені здається, що відмінність між двома цими типами не усунути. При цьому треба врахувати, що межі між ними складніші (наприклад, я не думаю, що це, як Ви підказуєте, жанри, і, головне, менш природні, менш позаісторичні й задані, ніж про це прийнято говорити або думати. Обидва ці типи можуть переплітатися в одному і тому ж зведенні текстів, слідує законам і формам, вивчення яких не лише цікаве і нове, але і необхідне, якщо хочеш ще посилатися на щось подібне до справжнього «філософського дискурсу», знаючи, про що йдеться. То хіба не слід поцікавитися умовностями, встановленнями, інтерпретаціями, які виробляють або підтримують цей момент апарат розмежування, – зі всіма нормами, що вводяться ними, і, отже, винятками з них. До цього комплексу питань неможливо підступитися, не запитавши себе рано чи пізно: «Що таке філософія?» [4].

Для філолога завдання з вивчення цих необхідних «законів і форм» означає дослідити різноманітність:

– стильових і жанрових норм; приписів – «поцікавитися умовностями», за Дерріда;

– конвенціональну традицію усного і писемного породження філософського тексту, що склалася з часів античної філософії (наприклад, «діалоговість» філософського тексту) – поцікавитися «встановленнями»;

– специфічні мовні особливості в межах окремих шкіл і напрямів та індивідуальні (ідіолектні) особливості продукування філософських текстів – «інтерпретації», в термінах Дерріда.

Оскільки у випадку філософського дискурсу ми маємо справу із складною нелінійною системою множинних дискурсів філософій, має бути врахована метастабільність, перманентна «кристалізація», в термінах лінгвосинергетики, впорядкованих структур (виникнення текстів нового типу, як, наприклад, у межах постмодернізму (у вигляді коментарів до текстів, що не написані), або виникнення нових термінологічних систем, або ревізії старих тощо. Кристалізація структур (формування більш-менш завершених вербалізованих форм нових концептуальних систем) веде до акцентування змістових і формальних локусів системи (усталених дискурсів провідних шкіл і напрямів, а також ідіолектів видатних мислителів). Водночас інституціолізовані форми філософського дискурсу (наприклад, формат наукової публікації у вигляді тез для конференції, доповіді або дисертації) відповідають процесам стохастичного розпаду і мають як наслідок нівелювання індивідуально-стильової специфіки авторського письма. Тобто нелінійна природа філософського дискурсу викликає необхідність звернення до методів лінгвосинергетики [10, с. 7–8].

Для філософського дискурсу динаміка еволюції системи виявляє постійну конкуренцію двох факторів: з одного боку, самовплив, саморегулювання у вигляді розбудови концептуального підґрунтя в рамках конкретних шкіл і напрямів, ведення концептуальної, ідейної і термінологічної полеміки на всіх рівнях філософського мультилогу (від інституціонального до автономно-індивідуального, коли філософ веде діалог сам із собою). Таке саморегулювання, самовплив, чи то внаслідок дії позитивних, чи то негативних зворотних зв'язків, спрямоване на розбудову структури і має результатом конвергенцію або резонанс окремих дискурсів (наприклад, при користуванні англomовною політичною філософією і філософією права практично однією термінологічною системою). Втім, діють і інші механізми – загальні механізми хаосу, котрі спричиняють дисипативні процеси і призводять до вирівнювання, когерентності, формальної і змістової пов'язаності дискурсів і їх концептуальних апаратів (при всій ізольованості філософського дискурсу як такого, окремі його дискурси концептуально вбудовані у спільне концептуальне поле буттєвості через пов'язані дефініції своїх термінів: буття визначається через свідомість, свідомість – через колективне та індивідуальне, колективне та індивідуальне – через суспільство, суспільство – через людину, людина – через буття).

Лінгвосинергетика вважається ефективним інструментом для дослідження такого складного феномену, як філософський дискурс. Вона враховує феноменологічні особливості філософського мислення, котрі сприяють саморозгортанню базисних структур мови. А після такої експлікації здійснює зворотний вплив на мову: безпосередній – на саме філософську, опосередкований – на загальну. Самовираження й самосвідомість мислення у філософії зовні виявляються в процесі філософської рефлексії, яка займає особливе, ключове місце у структурі мовленнєво-мисленнєвого твору. Об'єктивний аналіз філософської мови вважається неповним без простеження такого зворотного процесу впливу мислення на стихію мови і мовлення, на стиль наукового тексту, того мислення, яке у формі філософської рефлексії досягло найвищого ступеня самосвідомості й творчого напруження.

Таким чином, всебічне дослідження філософського дискурсу, зважаючи на специфіку мовного матеріалу, його багатство і близькість як до наукового, так і художнього стилів, потребує залучення цілого арсеналу дослідницьких підходів, методів і прийомів як загальнонаукових, так і специфічно лінгвістичних. Через усе дослідження має пройти триада: аналіз – синтез – узагальнення. Методи когнітивного і тезаурусного аналізу потребуватимуться для окреслення концептуального поля англomовної філософії. Емпіричне обстеження мовного матеріалу потребує системно-описового та порівняльного методів. Компонентний аналіз буде плідним при уточненні структури плану змісту слова, його узуального і контекстно зумовленого значень. Для виявлення сукупності контекстуальних оточень термінів і символічних лексем та їхніх асоціативних зв'язків вважається доцільним залучити

елементи методу дистрибуції, пов'язаного з контекстологічним аналізом. Лінгвосинергетика забезпечить інструмент для спостереження реалізованих у мові результатів філософської рефлексії. Встановлюючи стильову тотожність текстів необхідно ґрунтуватися на достовірних кількісних даних, отриманих шляхом кількісного аналізу. Для встановлення логічної структури та композиції текстів, плідний прийом формалізації. Відповідно для завдань кожного окремого дослідження англомовного філософського дискурсу цей методологічний комплекс може видозмінюватися, реструктуруватися і поповнюватися.

Список використаної літератури

1. Азарова Н.М. Язык философского языка и поэтики – движение навстречу (грамматика, лексика, текст) / Н.М. Азарова. – М.: Логос: Гнозис, 2010. – 496 с.
2. Варнавська О.О. Особенности языка философского научного текста: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.019 / О.О. Варнавська. – Ростовск. гос. пед. ун-т. – Ставрополь, 2005. – 21 с.
3. Гадамер Г.-Г. Язык и поэзия / Г.-Г. Гадамер // Актуальность прекрасного. – М.: Искусство, 1991. – С. 116–126.
4. Деррида Ж. Есть ли у философии свой язык? // Ж. Деррида. – Электронный альманах о человеке Antropolog.ru, 2011 / Ж. Деррида // Режим доступа: <http://www.antropolog.ru/doc/library/derrida/derrida>
5. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Т. 1. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2009. – 576 с.
6. Козлова А.В. Семантика и прагматика возможных миров в контексте философского дискурса прагматизма: опыт лингвистического исследования: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / А.В. Козлова. – Иркутск, 2009. – 20 с.
7. Малиновська І.В. Лінгвістичний аналіз філософського дискурсу: питання ідентифікації і характеристики (на матеріалі сучасного англомовного філософського дискурсу) / І.В. Малиновська // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи / НАН України. Центр наукових досліджень і викладання інозем. мов; гол. ред. А.Д. Белова. – К.: Логос, 2009. – С. 146–157.
8. Малиновська І.В. Феномен філософського дискурсу: сліди текстів, що не написані / І.В. Малиновська // Слово і текст у просторі культури: тези доповідей Міжнародної наукової конференції, присвяченої 80-річчю з дня народження проф. О.М. Мороховського / КНЛУ, Київ, 26–27 листопада 2010 р.; відп. ред. О.П. Воробйова. – К.: Ленвіт, 2010. – С. 158–160.
9. Рябцева Н.К. Ментальный модус – от лексики к грамматике / Н.К. Рябцева // Логический анализ языка. Ментальные действия. – М.: Наука, 1993. – С. 54–56.
10. Семенець О.О. Лінгвістична синергетика ідіолекту Євгена Маланюка: автореф. дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.01 / О.О. Семенець. – К., 2005. – 36 с.
11. Стародубец С.Н. Специфика организации языковых символических средств в дискурсе И.А. Ильина: автореф. дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.01 / С.Н. Стародубец. – М., 2009. – 39 с.
12. Сергеева Е.В. Русский религиозно-философский дискурс «школы всеединства»: Лексический аспект: дис. ... доктора филол. наук: 10.02.01 / Е.В. Сергеева. – Санкт-Петербург, 2002. – 49 с.
13. The Stanford Encyclopedia of Philosophy / Principal Editor: Edward N. Zalta. – Stanford CA 94305-4115: Stanford University, The Metaphysics Research Lab Center for the Study of Language and Information. International Standard Serial Number: ISSN 1095-5054, 2011. – World Wide Web URL// <http://plato.stanford.edu/>
14. Wittgenstein L. Culture and Value (in collaboration with Heikki Wright ed. G.H. Von Nyman), trans. Peter Winch / L. Wittgenstein. – Oxford: Basil Blackwell, 1980 // Режим доступа: <http://faculty.ed.uiuc.edu/burbules/syllabi/Materials/CHAP9.html>
15. Bernstein R.J. Beyond objectivism and relativism: science, hermeneutics, and praxis / Richard J. Bernstein. – Pennsylvania: University of Pennsylvania Press., 1983. – 284 p.
16. Dennett D. Content and Consciousness / D. Dennett – New-York: Routledge, 2010. – 241 p.

17. Nagel T. Equality and partiality / T. Nagel. – New-York: Oxford University Press, Inc., 1991. – 186 p.

18. Nature and varieties of logic// Encyclopædia Britannica (on-line) // Режим доступу: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/346240/philosophy-of-logic>

19. Williamson T. Précis of Knowledge and its Limits / T. Williamson // Philosophy & Phenomenological Research. – 2005. – Vol. 70. – March. – P. 431–435 // Режим доступу: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/phpr.2005.70.issue-2/issuetoc>

20. Woodruff P. Reverence: Renewing a forgotten virtue / P. Woodruff. – New-York: Oxford University Press, Inc., 2001 – 248 p.

В работе постулируется необходимость выработки специфической методологии исследования англоязычного философского дискурса. Обосновывается релевантность использования функционально-семантического, когнитивного, синергетического, феноменологического, а также иных подходов и методов, которые могут быть привлечены в соответствии с конкретной ситуацией исследования.

Ключевые слова: современный англоязычный философский дискурс, методология, методы лингвистического исследования, методологический комплекс.

The article discusses a specific methodology to be elaborated for the English discourse of philosophy. Given a multifaceted subject of research, a number of approaches necessary for its comprehensive description were argued. As relevant considered have been functional, semantic and cognitive; synergetic, phenomenological as well as other methods and approaches, making an adequate addition to fit a particular research case.

Key words: contemporary English discourse of philosophy, methodology, linguistic methods, methodological complex.

Надійшло до редакції 12.07.2011.